

DEŽELNA KONFERENCA O IZSELJENIŠTVU V VIDMU

Ne samo proučiti pojav naše ekonomske emigracije temveč tudi najti odgovor na rešitev tega vprašanja

*Konference se bodo udeležili tudi številni predstavniki izseljenskih združenj v tujini
Zakaj niso povabili tudi Združenja slovenskih izseljencev iz Furlanije-Juljske krajine
Emigranti bodo najbolj konkretno osvetlili to boleče vprašanje naše dežele*

13. in 14. decembra bo v Vidmu, v dvorani Ajace, deželna konferenca o izseljevanju. Vsekakor bo to zelo pomemben dogodek, ne samo za našo deželo in naše mesto, temveč tudi za naše številne ekonomske emigrante, ker bodo na posvetovanju skušali odgovoriti na vrsto vprašanj, ki že dolgo pretresajo ljudi, živeče v teh krajih.

Zato bodo skušali na posvetovanju predvsem preučiti podoben pojav ekonomske emigracije v Furlaniji-Juljski Krajini v vseh njegovih oblikah ter skušali ugotoviti izvor ter posledico tega pojava in seveda poiskati tudi odgovor na rešitev tega perečega danes že skoraj zastrašujočega pojava.

Jasno je, da ima pojav ekonomske emigracije iz naše dežele, iz naše pokrajine pa še posebej, svoje korenine prav v ekonomski nerazvitosti našega področja. Zato bo morala konferenca odgovoriti tudi na vprašanje vrednotenja dela naših ljudi ter njihovih delovnih zmogljivosti. Te zagotovo so, samo treba jih je

pravilno, s poslušom in načrtno usmeriti na pot do pravega in resničnega gospodarskega napredka in razcveta.

Namen konference v Vidmu je vsekakor tudi v tem, da bi «dežela prisluhnila glasu izseljenskih delovnih množic, kar naj bi pomenilo prvi instrument za uresničevanje deželne politike o emigraciji». Zato je logično, da na pristojnem mestu preučujejo zakoniti ukrep o ustanovitvi deželne konzulte za izseljeni-

štvo, ki naj bi skrbela za raznovrstne pobude v korist izseljencev in njihovim družinam ter tako zavrla žalostni pojav izseljevanja v socialno in gospodarsko znosnem merilu.

Na posvetovanju o izseljevanju bodo prebrali štiri referate. Dr. M. di Palma z rimske univerze bo govoril «O posledicah izseljevanja v gibanju zaposlenosti in brezposelnosti v Furlaniji-Juljski krajini», prof. L. Frey z milanske katoliške univerze bo imel referat na temo «Odnos med izseljevanjem in procesom industrializacije», prof. F. de Marchi s tržaške univerze bo poročal o «Človeških in gospodarskih problemih izseljencev in njih družin», medtem ko bo zadnji referent, profesorica C. Assanti, prav

tako s tržaške univerze, razpravljala o «Vsedržavnih in deželnih zakonodajnih ukrepih v prid izseljencev».

Sprva je med našimi emigranti obstajala bojazen, da bi se deželna konferenca ne spremenila preveč v akademsko in univerzitetno razglabljanje, ki bi ostalo samo pri sklepih in ugotovitvah na papirju. Vendar pa nas v tem primeru tolažita dve dejstvi: v organizacijskem odboru je namreč cela vrsta ljudi, ki bodisi v vladi, bodisi v parlamentu ali pa v sindikatih odgovarjajo za izseljenska vprašanja. Njihova prisotnost na konferenci bo vsekakor dragocena in bo lahko marsikaj konkretnega prispevala k razpravam in poročilom znanstvenikov, glavnih referentov na konferenci. Drugo, še pomembnejšo dejstvo za uspeh konference pa bo vsekakor prisotnost številnih predstavnikov naših izseljenskih združenj v tujini. Le-ti bodo nedvomno, zelo konkretno in stvarno, osvetlili to boleče vprašanje naše dežele in zagotovo predlagali vrsto do-

brih predlogov in ukrepov, ki naj vsaj začetno omejevat, če že ne v kalu preprečevati naš največji problem, ki mu preprosto pravimo ekonomska emigracija.

Zal organizatorji niso povabili na konferenco tudi predstavnikov slovenskih izseljencev, ko vendar vedo, da obstoja Združenje slovenskih izseljencev iz Furlanije-Juljske krajine, ki ima sedež v švicarskem mestu Yverdonu in 12 odsekov drugod po Švici. Kljub temu pa moramo le ugotoviti, da so bili naši ljudje le posredno povabljeni na konferenco, če upoštevamo, da so številni naši rojaki na tujih tleh vključeni v druge emigrantske organizacije, ki bodo zastopane in so bile povabljene na konferenco v Vidmu.

Sicer pa je pri vsem tem morda najvažnejše, da bi bila konferenca v Vidmu uspešna, da bi premaknila emigracijski problem z mrtve točke in začela razreševati vprašanja, ki so še kako pomembna prav za naše ljudi.

IZ NADISKE DOLINE

Ureditev panoramične ceste v Tarčetu

Končno lahko upamo, da bodo kaj napravili tudi na desnem bregu Nadiže, ki je tudi lep in morda še bolj privlačen in zanimiv kot levi. Vasice se tu skrivnostno skrivajo med gostim zele-

njem, potem je tu znamenita Landarska jama, pa «laštrec», okoli katerih so se zbirali naši očetje, vas Laze, kjer je živel protagonist Bevkovega romana «Kaplan Čedermac» itd. Čeprav so tu vse te zanimivosti, izgleda desni breg Nadiže danes nekam zapuščen, posebno kar zadeva ceste, ki so vse izredno slabe in zato se jih izletniki najraje izogibajo. Sedaj pa se bo tudi tu nekaj obrnilo na bolje. Prav v teh dneh so pričeli z urejanjem panoramične ceste, ki jo imenujejo tudi tarčetska cesta, ker poteka preko Tarčeta in potem naprej v Ofjan in Vrh (Spignon). Stroški za to delo bodo znašali 55 milijonov lir, ki jih bo delno vzel v breme pokrajina, ostalo pa podborski komun.

BRISCE v Nadiški dolini. Vasica je bila nekaj važna strateška točka in so se tu večkrat srečale sovražne bojne čete. Mnogi mislijo, da se zaradi tega imenuje del vaškega polja «Tepeno polje».

PO NAŠIH VASEH IN DOLINAH

KONKRETNE ZAHTEVE OBČINSKIH MOŽ IZ BRDA

Vprašanje je, če bodo te minimalne zahteve rešile ekonomsko-socialne probleme Terske doline - Zahteve so zelo konkretne, številne in nujne, vendar bo treba še marsikaj storiti za gospodarski razvoj tega področja

O Terski dolini, o Brdu, problemih Učje, mednarodnega mejnega prehoda na tem področju in še o marsičem drugem smo že večkrat pisali na straneh našega časnika. Opozarjali smo in danes spet opozarjamo na ekonomske in socialne probleme Terske doline, ki bi jih bilo za začetek moč reševati z minimalnimi investicijami, dobro voljo in predvsem z omilitvijo, če že ne z odpravo tako imenovanih vojaških služnosti. Le-te namreč odločilno zavirajo sleherni napredek tega področja, ki ima zlasti na turističnem torišču neverjetne in odlične perspektive. Spomnimo se samo dejstva, da pred-

stavlja Ter s svojimi bistrimi vodami idealne pogoje za alpski ribolov, da planinsko področje Terske doline nudi alpski turizem, tesno povezan z odličnim zrakom, podnebjem in mirom, da je končno tu tudi mednarodni mejni prehod pri Učji, ki bi lahko več prispeval k turizmu te doline, hkrati pa seveda tudi k njenemu ekonomskemu napredku in razvoju.

In prav ta, lahko bi rekli, obupna ekonomska situacija prebivalcev Terske doline, je prisilila skupino občinskih mož iz Brda, da je sklenila sklicati izredno sejo občinskega sveta. V bistvu pa gre za to, da čedalje večje izse-

ljevanje s hribovitega področja Terske doline ter socialno-ekonomski položaj odkrivata vse tiste realne težave nekega ekonomskega in socialnega razvoja, ki si ga prebivalci tega področja želijo in ga tudi pričakujejo.

Podpisniki zahteve po izrednem sklicanju iščejo namreč formulo, ki naj bi razgibala situacijo in predlagajo demokratsko razpravo o naslednjih problemih: natančnejšo opredelitev krajevnih pogojev glede potrebe po subvencijah na podlagi deželne zakona; poudarek na jasni sodbi o položaju kmetijstva in živinoreje glede na nedavno odločitev deželne vlade o

prenehanju enakih prispevkov za vzrejo posameznih in kolektivnih goved, za modernizacijo zadružnih mlekarn, za nakup živinske krme, umetnih gnojil tja do prispevkov za to, da bi zboljšali poučno-zobraževalno aktivnost pri racionalizaciji in napredku kmetijstva. Dalje je tu zahteva po poštni službi na področju občine, kar terjajo prebivalci in so za to zainteresirani. Tu je dalje treba sistematizirati hidrogeološko strugo Tera na področju Tera za boljšo ureditev njegovega desnega brega glede perspektive turističnega razvoja področja, ki se zanima za dežel-

KERAMIKA IN PEČARSTVO
LJUBLJANA, OPEKARSKA 13

keramika in pečarstvo
Ljubljana, Opekarska 13

Proizvodni in prodajni program:
Samotni izdelki - Samoterska dela - Keramičarsko - Pečarska dela - Trgovina na veliko in malo - Zastopanje inozemskih firm - Uvoz-izvoz

Jugoslavanski praznik

Tudi letos bo sosednja dežela Jugoslavija svečano proslavila svoj nacionalni praznik, 29. november, spomin na ustanovitev nove Jugoslavije sredi viharnih vojnih let 1943. leta v zgodovinskem bosanskem mestecu Jajcu.

Jugoslavija je socialistična dežela in federacija enakopravnih republik slovenske, srbske, hrvatske, makedonske, črnogorske in bosansko hercegovske narodnosti. Torej je 29. november tudi praznik sosednje republike Slovenije, s tem pa je tudi v nekem smislu naš praznik, saj smo beneški Slovenci bratje Slovencev onkraj državne meje.

Ko pišemo danes, leta 1969., ta uvodnik, ob obletnici rojstva nove Jugoslavije, lahko samo ugotavljamo, kako so se časi spremenili in kako velik napredek je bil dosežen medtem v odnosih med našo republiko in Jugoslavijo. Nedavno obisk našega predsednika Saragata pri jugoslovanskem predsedniku, maršalu Josipu Brozu-Titu pa je predstavljal samo krono vsega, kar je bilo doseženega med našima deželama v zadnjem desetletju.

Odprte meje, nenehna rast gospodarske menjava, kulturno in drugo sodelovanje, prijateljski stiki med mesti onkraj meje in ne navsezadnje tudi neseštevni prijateljski stiki med našimi in jugoslovanskimi državljani, vse to nedvomno priča o visoki stopnji soglasja, prijateljstva in medsebojnega razumevanja med deželama z različnima družbenima sistemoma, a ju vseeno povezuje, poleg odprte meje, tudi demokratična volja, želja po miru in mirnem sožitju v tem delu srednje Evrope.

Jugoslavanski narodi praznujejo danes svoj praznik v ustvarjalnem elanu, v še večji borbi za uresničitev gospodarske reforme, ki naj prinese njihovi deželi gospodarsko stabilnost, napredek v industriji in višjo življenjsko raven, na drugi strani pa je Jugoslavija danes ena izmed tistih dežel na svetu, ki se v zunanji politiki odločno in neomahljivo bori za miroljubno sožitje med narodi, za pravice, naj sleherni narod sam odloča o svoji usodi in za to, da je mir na svetu tista predragocena dobrina, ki zagotavlja življenje na našem planetu, mirno ustvarjanje in prijateljske odnose med vsemi državami in narodi sveta.

Zato ob jugoslovanskem državnem prazniku iskreno čestitamo bratom v Sloveniji in vsem jugoslovanskim narodom, da bi srečno gradili naprej svojo prihodnost in se tako, kot doslej, borili za mir in socialno pravičnost na svetu.

Važne novosti v izvajanju videmskega sporazuma

Odslej neomejeno število prehodov s prepustnico - Obmejni prehodi bodo odprti delj časa - Predlogi za vzpostavitev novih avtobusnih prog

Pretekli teden se je v Novi Gorici končalo zasedanje stalne mešane italijansko-jugoslovanske komisije za izvajanje videmskega sporazuma o malem obmejnem prometu.

Na tem zasedanju je najpomembnejši doseženi sporazum, ki omogoča koristnikom maloobmejnega prometa neomejeno število prehodov na sosednje ozemlje, namesto dosedanjega omejenega števila štirih prehodov mesečno. Med drugim se je mešana komisija odločila odpreti nov po-

morski prehod za maloobmejni promet v Umagu in tudi prekvalificirati dosedanja sezonski prehod Plešivo v Brdih v stalni prehod druge kategorije.

Komisiji sta se nadalje dogovorili, da bodo zaradi naraščanja prometa čez državno mejo uvedli več novih avtobusnih prog. Za Beneško Slovenijo bo najvažnejša ona, ki bo povezovala Anhovo-Golo brdo in Čedad, za Kanalsko dolino pa prog Soča - Bovec - Predel - rudnik Rajbelj. Če bodo iz italijanske strani te predlo-

ge potrdili, potem bodo predlagane nove avtobusne proge odprli že prihodnje leto.

Na zasedanju so tudi ugotovili, da maloobmejni promet poteka izredno ugodno in da je tak sporazum, kakršen je videmski, prav gotovo najsodobnejši način reševanja dvolastniških vprašanj na meji v Evropi. Meja med Italijo in Jugoslavijo je dolga 225 kilometrov in vzdolž nje pride povprečno na vsake štiri kilometre po en prehod, vseh je namreč 56. Na italijanski strani je 520 tisoč upravičencev do prepustnic po videmskem sporazumu, na jugoslovanski pa 170 tisoč. Leta 1965 je bilo v okviru maloobmejnega prometa 13 milijonov prehodov v obe smeri, leta 1966 že 22 milijonov in lansko leto 26 milijonov prehodov.

Najnovejša odprava omejitve potovanja preko meje s prepustnicami pa bo število prehodov še močno povečala. Videmski sporazum, ki je bil podpisan pred štirinajstimi leti, ustvarja prav gotovo ugodne pogoje za mirno sožitje prebivalstva na tej in oni strani državne meje, ki je danes, lahko rečemo, samo še simbolična. Tako odprte meje, kakor je meja med Italijo in Jugoslavijo, ni namreč nikjer na svetu.

IZ KANALSKE DOLINE

V Rablju je nujno potrebno razširiti pokopališče

Pokopavali bodo zopet na starem pokopališču, ker je novo pretesno - Stroške za prenos posmrtnih ostankov bo prevzela nase trbiška občina

Zadnje čase se pri nas povsod mnogo razpravlja o rabeljskem pokopališču, posebno še, kar je o njem pisal tudi nek avstrijski časopis. Pokopališče je namreč postalo tako tesno, da ne vedo kam več pokopavati. Proti jugu ga nikakor ne morejo razširiti, ker je svet hribovit in skalnat in zato bi bili ne samo stroški izredno visoki, ampak bi naleteli tudi na velike težave pri kopanju grobov. Proti severni strani ga tudi ne morejo širiti, ker bi se preveč približali stanovanjskim hišam (zakon pravi, da mora biti pokopališče vsaj 200 metrov oddaljeno od hiš), poleg tega pa so v tisti bližini tudi športne naprave (ski-lift). Tudi prekopavanje ni več možno, kajti tudi za to so posebna pravila: truplo mora biti v zemlji najmanj deset let predno se v isti grob pokoplje drugega.

Ker ni nobenega drugega izhoda, je občina sklenila, da bodo preuredili staro pokopališče, kjer so pokopali zadnjega človeka pred 18 leti. Tudi tu je zemlja zelo kamenita in trupla slabo

REZIJA

Dela na Kalvariji dokončana

Končno so zaključili z deli na Kalvariji, ki so jih pričeli pred dvema letoma in tako je bila v nedeljo, dne 2. novembra, slavnostna otvoritev, katere se je udeležilo izredno dosti ljudi. Kalvarija je sedaj zares lepo urejena: vsaki vasi ali večjemu zaselku je posvečena ena od 14 kapelic, ki so postavljene na griču, na katerem je cerkviča. Ta cerkviča je posvečena vsem padlim in pogrešanim v vojni, katerih je 160 in so njihova imena vklesana v marmor. Cerkviča je bila zgrajena še leta 1818, to je še predno je bilo zgrajeno današnje pokopališče. Zvonovi bodo sedaj zvonili vsak večer v spomin vsem padlim rezijanske doline.

Nov mostiček čez Barman

Pred nedavnim so postavili preko hudournika Barman nov mostiček, ki povezuje področje Liščec in Gozda preko Krnic z obmejnimi prehodom v Učji. Ta mostiček je tipa «Bayle» in zato je komunska administracija sedaj prosila deželno, da bi zgradila novega in sicer betonskega, ki bo bolj stabilen.

Smrtna prometna nesreča

Vso rezijansko dolino je zelo pretresla prometna nesreča, ki je terjala življenje 55-letnega Venanzija Močnika. Nesreča se je dogodila dne 7. t.m. okoli 17 ure na cesti med Rezijuto in Možnico. Venanzio Močnik se je peljal z avtomobilom, ki ga

je vozil njegov vaščan 25-letni Anselmo Quaglia, ki stanuje v Gorici. Cesta je bila vlažna in nekoliko poleđena in zato avto ni bil stabilen in je trčil ob debelo drevo. Močnika so takoj prepeljali v tolmeško bolnico, ki je pa že med prevozom umrl, dočim je Quaglia dobil le lažje poškodbe in je ostal na zdravljenju v bolnici v Huminu.

Smrtna kosa

Dne 30. oktobra smo polo-

AHTEN

Naraščanje hudournikov

Zaradi močnih nalivov v preteklih dneh so zelo narasli hudourniki, ki tečejo po czemlju ahtenskega komuna in posebno še Malina. Po navadi je rad prestopal bregove potok, ki teče skozi vas Rekluz, a odkar so utrdili njegov obrečni nasip, teh nevarnosti ni več. Malina sicer kar lepo teče v svoji strugi tja do Ahtna, a bolj naprej je že na večih krajih pričela izpodjedati breg in zato preti stabilnosti ceste, ki veže Ahten z Vidmom.

Komun je o nevarnosti takoj obvestil pristojne organe, ki so tudi takoj odgovorili, da bodo Malino nadzi-

žili k zadnjemu počitku 58-letnega Graziana Močnika iz Osojan, ki je po kratki bolezni umrl v videmski bolnici. Na pogrebu je bilo zelo dosti ljudi, kajti rajnik Graziano je bil poznan daleč okoli in tudi vsem zelo priljubljen, ker je bil pošten in deloven človek. Zapušča v veliki žalosti ženo in sina, katerima izrekamo naše globoko sožalje.

Po naših vaseh in dolinah

(s prve strani)

ni prispevek v tem smislu in tudi za prispevek družbe za gorsko gospodarstvo; rekonstrukcijska dela in obnovitev ceste, ki povezuje Brdo-Hrastje s Terom proti Klancu, katero ogrožajo plazovi, razpoke in usadi; razširitev ceste Zavart - Ter; sistematizacija ceste do Sedlišč; dalje odstranitev nevarnosti pri vstopu na cesto, ki povezuje področje Muzcev z dolino (manj kajo namreč varnostne pregrade pri vstopu na most); sistematizacija in asfaltiranje ceste, ki vodi na Muzce; tu je končno tudi potreba po signalizaciji glede zapore ceste Muzci-Tanamea s strani vojaških oblasti glede na pogoste vaje s strelnim orožjem; in končno zahteva družbi ENEL, da bi ojačila električni daljnovod, ki služi za področje Sedlišč.

Zahteve občinskih mož iz Brda so torej zelo konkretne, hkrati pa nam najboljše orisujejo položaj, ki je nastal na tem področju. Vsekakor de-

žela ne bo smela imeti gluhih ušes za zahteve Brda in Terske doline, saj so konkretni problemi v nekem smislu lahko rešljivi in ne terjajo velikih materialnih sredstev. Sicer pa so to le drobnarije v primerjavi, kar bi bilo še potrebno storiti v Terski dolini. Zahteve občinskega sveta v Brdu, konkretne in dokaj nazorne, pa so v nekem smislu le minimum tistega, kar bi bilo treba najprej storiti za Tersko dolino in njeno prebivalstvo. Vprašanje je, če bi tudi uspešna rešitev vseh teh problemov vsaj zavrila izseljevanje in opustelost tega področja, predvsem hribovitih predelov, kajti, in to smo že večkrat poudarili in zahtevali, minimalne zahteve in njihova uresničitev še zdaleč ne rešuje kompleksno izredno težavnega in hudega ekonomskega položaja, ki ni značilen samo za Tersko dolino, temveč za vse doline in vasi Beneške Slovenije.

BRDO v Terski dolini leži ob vznožju precej visokega hriba. Od tu vodi cesta proti Sedliščem in Viskorši ter dalje v Krnahtsko dolino

Pletilnica

Tovarna žičnih in plastičnih mrež

Sodražica

trohne in zato bodo izkopali vso zemljo za poldrug meter in jo odpeljali, na njeno mesto pa bodo pripeljali novo zemljo in ker bodo odstranili tudi zid, ki loči sedaj novo pokopališče od starega, bo nastalo eno samo veliko pokopališče. Posmrtni ostanke bodo položili v posebne zabojčke in jih po želji sorodnikov pokopali v družinske grobnice. Vse to bo na občinskega stroške.

26 milijonov lir za javna dela

Po dolgem času, po dolgih prošnjah namreč, bodo končno uredili tudi ceste v Naborjetu in v Ovčji vasi. Dežela je prav te dni dala še 10 milijonov lir (prej jih je dala že 16), da bodo sedaj cjačili tudi električno javno razsvetljavo v Ukvah in v Ovčji vasi. V teh dveh vaseh je bila električna luč napolnjana še leta 1928. in od takrat se ni ničesar izboljšalo in zato bo to delo več kot potrebno saj služi luč ne samo domačinom, ampak tudi tujcem, kajti turizem je tu na dokaj visoki stopnji.

PETDESETLETNICA SLOVENSKE UNIVERZE

PROSLAVA BO TRAJALA VES TEDEN

Ob petdesetletnici

Petdeset let slovenske univerze pomeni izreden, zgodovinski jubilej za slovenski narod v celoti. Kajti zavedati se moramo, da pomeni življenje in delo univerze maleda naroda kot je slovenski, vsekakor najvišjo manifestacijo narodne biti, hkrati pa pomemben vrh v borbi slovenskega naroda za njegov nacionalni in državni obstoj.

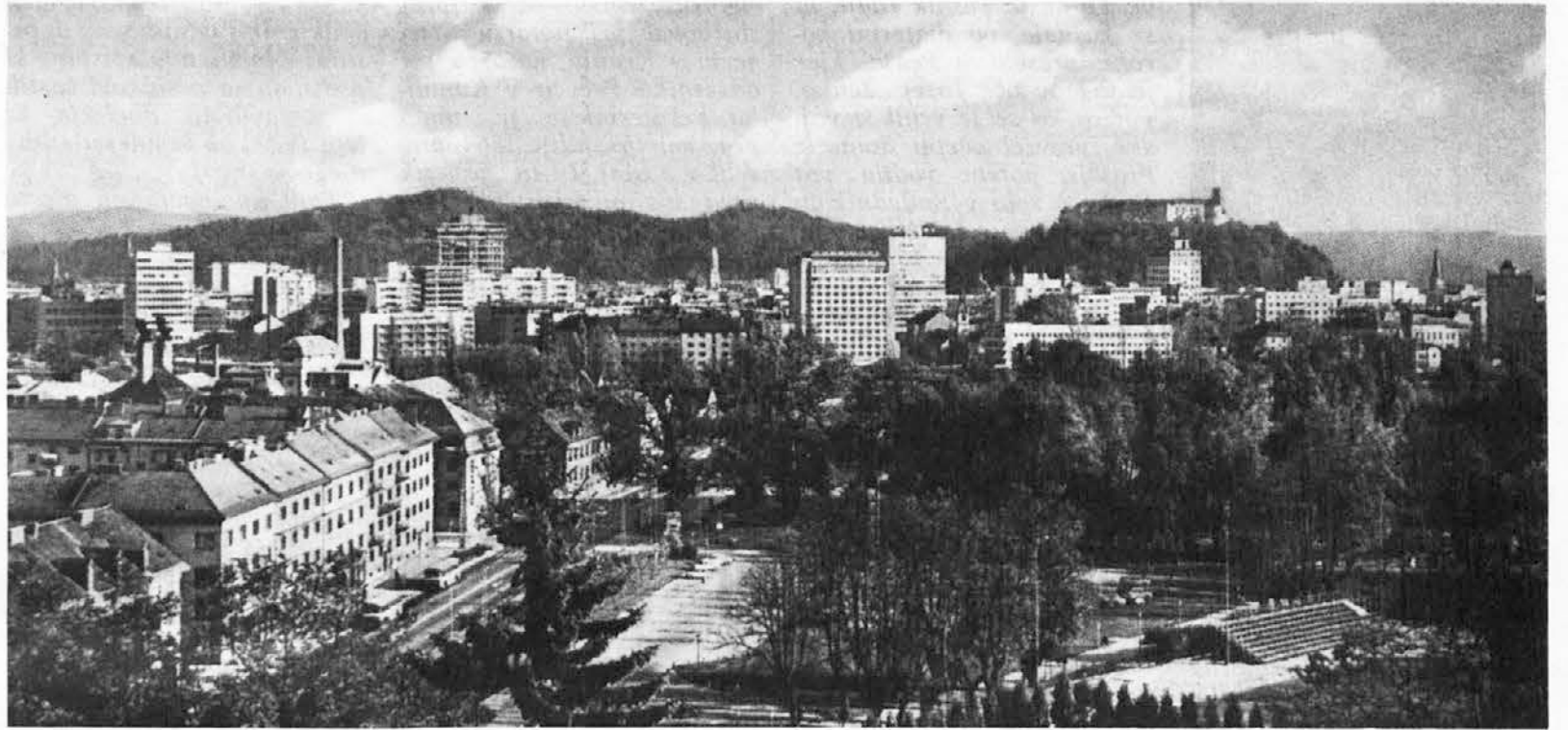
Nekateri viri sicer poročajo, da je bila prva univerza ustanovljena v Ljubljani 1595. leta (od takrat ima tudi mednarodno uradno Ljubljana priznana univerzo), vendar ne moremo hkrati govoriti o kontinuiteti univerzitetnega delovanja v Ljubljani od takrat dalje. Kajti prvo, zares moderno in evropsko univerzo so na slovenskih tleh ustanovili šele Francozi pod Napoleonom, ko so prišli v naše kraje, vendar jo je avstrijski absolutizem po kratkotrajnem življenju v Ljubljani kmalu ukinitil.

Prve zahteve po slovenski univerzi pa se pojavijo v revolucionarnem, 1848. letu, ki potem ne prenehajo vse do razpada Avstro-Ogrske. Zna no je namreč, da so taborniška gibanja pred sto leti že izrazito politično in nacionalno postavila zahtevo po ustanovitvi slovenske univerze v slovenskem jeziku, vendar takratna Avstrija teh želja, hotenj in pravic slovenskega naroda ni hotela in ni marala uresničiti. Šele dokončen razpad Avstrije in nastanek Jugoslavije je omogočil slovenskemu narodu, da je bila pred petdesetimi leti v Ljubljani ustanovljena slovenska univerza, ki je potem začela tudi z rednim delom. Res je, da med obema vojnima univerza v Ljubljani še zdaleč ni bila popolna (medicina samo štirje semestri, podobno strojništvo, da o slikarski in gledališki akademiji sploh ne govorimo), vendar je delovala kontinuirano in v tem obdobju izšolala na tisoče slovenskih izobražencev, od zdravnikov, preko profesorjev do inženirjev.

Svoj polni in nesluteni razmah pa je slovenska univerza doživela šele po osvoboditvi. Danes skoraj ni panga ali predmeta, ki bi ga slovenski človek ne mogel študirati v domačem jeziku in postati tako strokovnjak z najvišjim akademskim naslovom. Če pri tem še pomislimo, da daje od osvoboditve sem slovenska univerza vsako leto kakih tisoč diplomantov, to je zdravnikov, pravnikov, profesorjev, veterinarjev, igralcev, slikarjev, glasbenikov, inženirjev vseh strok, ekonomistov in drugih profilov visoko izobraže-

nega kadra, potem lahko šele upravičeno zaznamo vso pomembnost in usodnost najvišje vzgojne in znanstvene ustanove za obstoj, življenje in razvoj slovenskega naroda.

Poudarili smo že, da je slovenska univerza v Ljubljani namenjena vsem Slovincem, torej tudi tistim, ki živijo izven meja matične domovine. In zato ni nič čudnega, če je slovenska univerza ob svojem jubileju povabila na svoje slavje tudi predstavnike zamejskih Slovencev iz Italije in Avstrije, saj je končno univerza v Ljubljani tudi njihova univerza.

Panorama Ljubljane prestolnice Slovenije - Sredi mesta se mogočno dviga znameniti grad, danes preurejen v muzej

Svečanosti ob jubileju

V ponedeljek, 8. decembra, se bodo v Ljubljani začele proslave petdesetletnice obstoja slovenske univerze. Tega dne bodo namreč najprej odkrili spomenik znanemu slovenskemu matematiku Juriju Vegi pred novim poslopjem fakultete za elektrotehniko, uro kasneje pa bodo odkrili pred poslopjem univerze spomenik prvemu rektorju slovenske univerze in matematiku svetovnega slovesa Josipu Plemlju. Kip Jurija VEGA je izdelal pokojni kipar Ivan Zajec, medtem ko je kip Josipa Plemlja delo kiparja Borisa Kalina.

Naslednjega dne, v torek 9. decembra, bodo dopoldne odprli v prostorih Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani razstavo pod naslovom «Ob petdesetletnici slovenske univerze». Zvečer pa bo v veliki dvorani Slovenske filharmonije svečani koncert Akademskega pevskega zbora «Tone Tomšič».

Višek proslav jubileja slovenske univerze bo v sredo, 10. decembra, ko bo ob deseti uri dopoldne v veliki dvorani Slovenske filharmonije slovesna proslava. Na njej bo govoril rektor univerze, jubilej pa bodo pozdravili tudi številni zastopniki univerz in visokih šol iz tujine, saj je

slovenska univerza povabila na svoje jubilejno slavje kar 71 univerz z vsega sveta, med katere seveda niso vštete vse ostale jugoslovanske univerze in akademije.

Svečanosti ob jubileju bodo zaključili v četrtek, 11. decembra, ko bo slovenska univerza podelila častne doktore devetim najuglednejšim jugoslovanskim političnim in znanstvenim delavcem. Častni doktorji slovenske univer-

ze ob njeni petdesetletnici bodo postali: predsednik SFRJ, maršal Josip Broz-Tito, Edvard Kardelj, Srečko Brodar, Jovan Hadži, Milko Kos, Alija Košir, Feliks Lobe, France Stele in Alojz Tavčar.

Seveda bodo pomembni jubilej proslavile tudi posamezne fakultete slovenske univerze kot tudi študentje, ki pripravljajo v tem okviru vrsto kulturnih in športnih prireditev.

Prvi rektor slovenske univerze profesor Josip Plemelj

Ko je decembra 1918. leta, to je pred petdesetimi leti, odprlo prvič študentom svoja vrata slovenska univerza v Ljubljani in so se začela tudi prva predavanja, so morali prvi profesorji izvoliti med seboj tudi prvega rektorja, človeka torej, ki naj bi vodil in predstavljal slovensko univerzo ob njenih prvih korakih na poti v družino univerz vsega sveta. Izbira je padla na že takrat evropsko znanega matematika in dotakratnega avstrijskega rednega profesorja dr. Josipa Plemlja. In od takrat dalje, pa vse do njegove smrti, je bilo Plem-

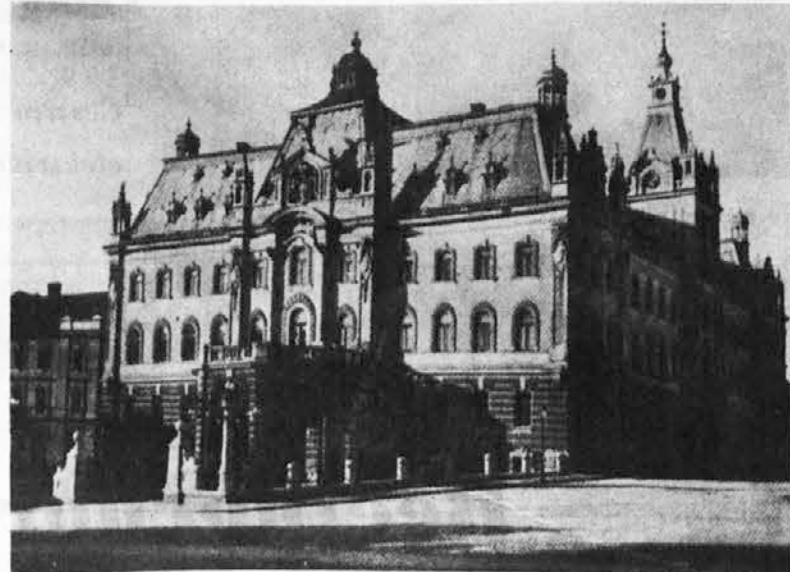
ljevo ime in delo tesno povezano z življenjem in delom slovenske univerze.

Akademik in profesor dr. Josip Plemelj se je rodil leta 1873. na Bledu. Po končani klasični gimnaziji v Ljubljani je študiral matematiko in fiziko na dunajski univerzi. Po promociji je nadaljeval svoje študije v Berlinu in Göttingenu. Že leta 1902. je postal privatni docent na dunajski univerzi, leta 1907. pa je bil imenovan za izrednega, naslednje leto pa za rednega univerzitetnega profesorja v Černovicah, kjer je ostal do razpada avstroogrške monarhije.

Vrnil se je v Ljubljano, kjer je postal redni profesor na novo ustanovljeni slovenski univerzi, hkrati pa tudi njen prvi rektor v študijskem letu 1919-20.

Profesor Plemelj se je že zgodaj uveljavil v mednarodnem na tematičnem in znanstvenem svetu, kjer je odkril vrsto novih matematičnih rešitev in formul, med katerimi so najznamenitejše prav enačbe, ki nosijo njegovo ime. Zato je postal član vrste znanstvenih akademij po svetu, pa tudi domovina mu ni ostala dolžna, saj mu je, med drugim, podelila tudi Prešernovo nagrado za znanstveno delo s področja matematike.

Profesor Plemelj je vzgajal cele generacije slovenskih matematikov in inženirjev, povzdignil raven in študij matematike na slovenski univerzi na mednarodno raven in si tako pridobil neprecenljive zasluge za slovensko znanost. Umrl je v visoki starosti leta 1967. v Ljubljani.

Ljubljanska univerza

Založba
**Mladinska
knjiga**

Nova knjiga zbirke Levstikov hram

France Bevk:

Moja mladost

Pisanje - prvo in resnično pisanje - nenehno odvijanje sveta. To bi mogli napisati za vasako Bevkovo knjigo, o knjigi Moja mladost pa še posebej. Založba je prepričana, da je Moja mladost delo, ki bo bralcem Bevkovih knjig odkrilo svet Zakojcev in tolminskih hribov, v katerih je doraščal danes slovenski najbolj brani pisatelj.

Knjiga, ki ima 220 strani, je izšla s slikovnimi prilogami Bevkovega domačega kraja.

Cena knjige: celoplato 45 dinarjev (2.250 Lit.), polusnje 55 dinarjev (2.750 Lit.).

Knjigo lahko kupite v vseh slovenskih knjigarnah v Sloveniji!

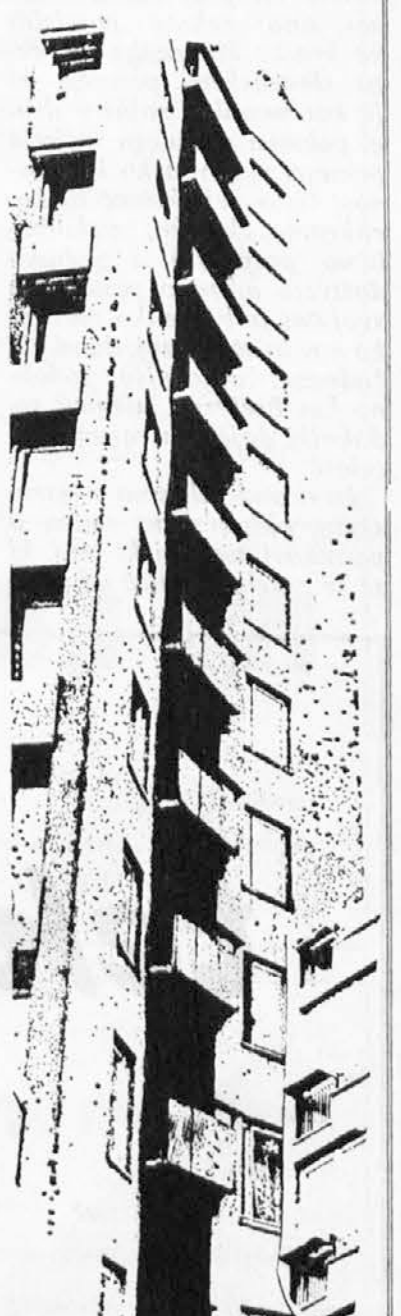
KLI

KOMBINAT
LESNO PREDELOVALNE
INDUSTRIJE LOGATEC

PROJEKTANTI - GRADBENIKI! Pri projektiranju in gradnji stanovanjskih objektov uporabljajte naša kokavostna suhomontažna vezana okna in balkonska vrata. Zasebnim graditeljem nudimo iz naše stalne zaloge te izdelke temeljno pleskane. — Stalno v zalogi tudi esslinger rolete iz letvic prevlečenih s plastiko in platnene zavese.

Vsem cenjenim strankam, poslovnim prijateljem, delovnim ljudem čestitamo in želimo prijetno praznovanje DNEVA REPUBLIKE

29. NOVEMBER

Tovarna volnenih izdelkov

Čestita ob Dnevu republike 29. novembra
vsem zamejskim Slovincem

OB STOLETNICI JENKOVE SMRTI

OB PESNIKOVEM GROBU

Nagrobnik Simona Jenka

18. oktobra je minilo natanko sto let, odkar je v Kranju umrl razmeroma mlad, za Prešernom morda drugi najpomembnejši slovenski pesnik Simon Jenko.

Zlata jesen nas je napotila te dni v Kranj, v Prešernov gaj, nekdanjo staro kranjsko pokopališče, kjer sta ostala za vedno samo še dva groba: Prešernov in Jenkov grob. In prav je tako. Ko smo tako stali pred Jenkovim grobom v Kranju, nas je presenetil šopek svežih cvetic ob njegovem nagrobniku, pa tudi Prešernov nagrobnik, ki ni daleč stran od Jenkovega nagrobnika, je imel prav tako šopek svežih rož. Sicer pa je treba Kranjčanom priznati, da je njihov Prešernov gaj zelo lepo urejen, negovan in oskrbovan, kar zagotovo pravi, da se prebivalci Kranja dobro zavedajo, kdo počiva večni sen v njihovem mestu. In hkrati je človeku toplo pri srcu, ko vidi, da ta dva naša pesnika nista samotna in zapuščena, saj je njun hram smrti postal tako čudovit park sredi industrijskega Kranja.

Ko smo tako stali pred Jenkovim nagrobnikom in premišljali o stoletnici smrti pevca Sorškega polja in avtorja besedila slovenske himne «Naprej zastava slave», smo nehote pomislili na kratko življenjsko pot tega slovenskega pesnika, ki je kot pesniški pojav v drugi polovici minulega stoletja prinesel v slovensko književnost čisto, refleksivno liriko, enkratno, kratko, melanholično, preprosto, a globoko doživeto intimno pesem. Za svoj čas je bil Jenko spet tako nov in samosvoj, da ni nič čudnega, če ga niso, podobno kot Prešerna, njegovi sodobniki dojemali in razumeli v celoti.

In razmišljali smo v jesenskem, oktobrskem soncu o pesnikovi življenjski poti, ki se je začela nedaleč od Kra-

nja, sredi Sorškega polja v majhni vasi Podreča ob Savi. Tu se je pesnik rodil, in se kasneje, po materini poroki, preselil v Praše, kjer je njegov oče Jožef Jenko, potem ko se je vrnil iz vojske, prevzel očetni dom. Iz Praše je potem vodila pot Jenka v šolo v Smednik in Kranj, nato pa v Novo mesto ter končno v Ljubljano, kjer je maturiral na gimnaziji. Od tam je najprej odšel v celovško bogoslovje, ko pa je spoznal, da ni rojen za duhovnika, se je odpravil na

univerzo na Dunaj, kjer je študiral pravo. Naredil je tri rigorozne, vmes pa najprej služboval pri notarju Stergerju v Kranju, nato pa pri odvetniku Prevcu v Kamniku, s katerim se je, malo pred smrtjo, julija 1869, preselil v Kranj. In tu je, tik pred svojim štirinajsetim rojstnim dnevom 18. oktobra pred sto leti umrl.

Iz Kranja do Podreče ni daleč, morda kakih osem kilometrov. Pa smo se napotili še v pesnikov rojstni kraj. Sredi vasi, kjer je ne-

koč stala pesnikova rojstna hiša, tik za cerkvijo, stoji danes samo lepo urejen spomenik s pesnikovim doprtnim kipom in napisom, ki pravi, da so pesnikovi častilci postavili to obeležje že leta 1929., ob šestdesetletnici njegove smrti.

Tudi spomenik na mestu rojstne hiše na Podreči je lepo urejen in zasajen s cvetjem. Videti je kot naravno in najlepše središče vasi, ki je dala slovenskemu narodu velikega pevca-Simona Jenka.

NAŠI STARI LJUDSKI OBIČAJI

Pojdimo v Rezijo "v vas,, in na "poročke,,

V cerkvi gredo okoli oltarja in sicer najprej ženina, potem nevesta, za njima pa «bratr» in «sestra» ter sorodniki. V Osojanih je nekoč okrog oltarja oče peljal ženina z ene strani, mati nevesto pa z druge strani, tako da so se za oltarjem srečali in križali. V starih časih so šli najprej moški po dva in dva, nato pa ženini ob desnici svojega prijatelja. Za njimi so šle ženske, tudi v parih, nato pa nevesta s prijateljico.

Po starem so šli po poroki vsi svatje k «ofru» in darovali na oltar. Sledila je maša, nato pa so sredi cerkve peli «Miserere» in «De profundis» za rajne ženine in nevestine sorodnike. Zunaj cerkve so vsi voščili srečo mlademu paru. Voščili so jim srečo tudi tisti, ki so bili z njimi na poroki s temi besedami: «Bog vam povrni pri drugem kraju, ker ste poklicali nas Bog vam daj mir med vama!».

Ko se vrnejo od poroke, je hiša odprta. Sprejmejo ju oče in mati, ki dasta nevesti dar. Navadno je kak prt za namizo kot spomin do smrti. Starši ponudijo nevesti tudi kruh in ji dajo tudi nauk:

«Tete se dobro!
Bože vam dade,
da bi živeli dolgo!
Ko boste imeli otročiče,
učite jih dobro,
da vam bode dobro
na zemlji in v nebesih!».

Po poroki sledi kratka južina, nato pa se takoj odpeljejo v Videm v baziliko «Madonna delle grazie». Zvečer pridejo nazaj in gredo na ženinov dom. V Učehi je navada, da nevesto sprejmeta ženinov oče in mati in jo božajo, objamejo, poljubijo in voščijo rekoč: «Bog vam daj fortunno, vse to dobro, zdra-

vje, ne se kleti, in vse dobro!» nato da mati nevesti darilo.

Zenitovanjska gostija se imenuje pri Rezijanih v Stolbici «možina». Na «možini» med jedjo tudi pojejo. Da lahko jedo vse jedi, prosijo za dovoljenje nevesto vse v pesmi.

Ko se približa ura ločitve, da mora nevesta na ženinov dom ali pa čas, ko se gostje začno razhajati, zapoje nevestine prijateljice v njenem imenu:

«Lipa moja mama,
prav žalostno je moje srce,
od vas ločiti se.
Preljubi moj oča,
prav žalostno je moje srce,
od vas ločiti se.
Preljube moje sestre,
prav žalostno je moje srce,
od vas ločiti se.
Preljubi moji bratři,
prav žalostno je moje srce,
od vas ločiti se.
Maj (nikoli) ne bom zabila
od moje hiše stopice...».

Sledi prošnja k materi, očetu, sestram, bratom, naj tudi oni nje ne pozabijo. V Stolbici zapojejo v nevestinem imenu tudi to poslovilno pe-

Mlad rezijanski par v narodni noši

«Soli se znajo stopice,
tu ke hodila lepa ma!
Kak'den, lepi den to bil,
ke sma se poročila!
Lipa naša mater jokala,
ke nan htjerico prodala!
Novica naša je rekla:
ne stojte jokati, mati ma,
ke jaz sem bila destenana
za matrimonijo!
Ne maj te bomo zabili,
ke rude v to hišo tjemu prit.
Lipa, lipa mamina,
jaz sem vas zapustila,
a maj se ne bomo zabile.
Zbogom, zbogom, mamina
sma se tjele rude dobro,
maj se ne bomo zabile,
sin ko lopata no pikon
naju ne zakrije».

Doto peljejo na dom dva dni po poroki. Peljejo jo nevestini bratje in sestre. Če gre nevesta v drugo vas, naredijo «sinovi» (vaški fantje) «porton» (položo običajno kakšno drevo čez cesto). Ženin mora plačati, dati za vino. Če gre ženina drugam pa naredijo «porton» čee.

Po osmih dneh spet povabijo na ženinov dom botre in nevestino mater in očeta in zopet se malo povesele in pojejo.

(Konec)

TITAN
KAMNIK
JUGOSLAVIJA

tovarna kovinskih izdelkov in livarna

- fitinge črne in pocinkane
- obešanke navadne in cilindrične
- gospodinjске strojčke
- ulitke iz sive in temperne litine.

CENJENIM POTROŠNIKOM PRIPOROČAMO NAŠE IZDELKE

Tovarna Pletenin

Angora

OBROT KOBARID

Tekstilna industrija Ajdovščina

„TEKSTINA,,

Edinstveni uspeh v tekstilu

je dosegla TEKSTINA iz Ajdovščine s svojim novim proizvodom TEXON. Umetno usnje TEXON se v današnjem času vse bolj uporablja v oblačenju in tapeciranju. TEXON je mehak, zračen, ne propušča vode, se šiva in čisti ter ima vse dobre lastnosti pravega usnja in tekstila.

OB DNEVU REPUBLIKE 29. NOVEMBRO VAM ISKRENO ČESTITAMO

ELEKTRO GORICA

- Enota Tolmin
- TOLMIN
- Zalog 11 - Telef. 47

Čestita vsem potrošnikom električnega toka

tekhno-impex

izvoz - uvoz

Beethovnova 12**LJUBLJANA****telef. h.c. 23.915**

ŠESTINŠESTDESET OBČIN V NAŠI DEŽELI ZADEVAJO VOJAŠKE SLUŽNOSTI

Probleme v zvezi z vojaškimi služnostmi je treba reševati kompleksno

Vojaške služnosti v naši deželi paralizirajo vse: od industrije, turizma, gospodarskega napredka in razvoja tja do izgradnje infrastrukture

Ze nešteto krat smo v našem listu pisali o problematiki tako imenovanih vojaških služnosti, ki so prav tako ena izmed osrednjih preprek gospodarskemu razvoju in napredku naših krajev. Vojaške služnosti namreč zelo otežkočajo, zavirajo in celo, zlasti ob meji, ovirajo normalen ekonomski razvoj in napredek. Zato ni nič čudnega, če so tudi zavoljo njih naši kraji opusteli in je emigracija čedalje večja, ljudje pa ne vidijo nikjer nobenih perspektiv v tem smislu. Vojaške služnosti pa so tudi tista prepreka, ki odvrta slehernega podjetnika ali poslovnega človeka, da bi v naših krajih investiral in gradil industrijo, ker mu pač vojaške služnosti omejujejo sleherni gospodarski in drugo pobudo.

V tem smislu je pred kratkim deželni svetovalec za planiranje Stopper obiskal obrambnega ministra Guia v njegovem ministrstvu v Rimu, da bi mu razložil vse težave in ovire, ki jih predstavljajo vojaške služnosti za našo deželo.

Svetovalec Stopper je ministru razložil, da predstavljajo vojaške služnosti resne in težke omejitve glede pravic do lastništva, kajti le-te ne prizadevajo samo posameznih lastnikov, temveč v nekem smislu naravnost paralizirajo razvoj zelo širokega področja v naši deželi. Vsi ekonomski sektorji so hudo prizadeti: od kmetijstva do industrije. Podobno je tudi s turizmom, ki se kljub ugodnim naravnim pogojem, zaradi najrazličnejših omejitev nikakor ne more normalno razvijati. Hudo je tudi z infrastrukturo, to je s cestami in drugimi splošnimi objekti, katere prav tako ovirajo pri izgradnji prav vojaške služnosti.

Svetovalec Stopper je nastopil z vsemi mogočimi argumenti, med njimi tudi s podatkom, da natanko šestinšestdeset občin v deželi zadevajo prav vojaške služnosti. Zato je svetovalec predlagal

slu je ministru tudi navedel predloge, ki naj bi to zadevo reševali kompleksno.

Odgovor ministra Guia v nekem smislu ni bil preveč ohrabrujoč. Minister se je sicer strinjal, da bi ustanovili posebno delovno skupino, ki naj bi skupaj s predstavniki obrambnega ministrstva preučila omenjene probleme in vsaj pripravila preliminarne študije za revizijo vojaških služnosti v naši deželi. Minister Gui je ob koncu zagotovil najboljše sodelovanje z deželnimi in pokrajinskimi ustanovami in uradi ter menil, da bodo naši skupno, ustrezne rešitve.

Pred kratkim pa je tudi v

rimskem senatu zastavil senator Pelizzo iz Čedadu poslansko vprašanje obrambnemu ministru Guio o problemih vojaških služnosti na našem področju.

Minister Gui pa je v svojem odgovoru izjavil, da je področje vojaških služnosti v naši deželi izredno pomembno področje s stališča obrambe. Glede odškodnine in revizije vojaških služnosti na podlagi zakona z dne 8. marca 1968. leta, pa je minister dejal, da še niso zbrali konkretnih elementov v tem smislu, da pa ne manjka predlogov za ureditev omenjenih problemov.

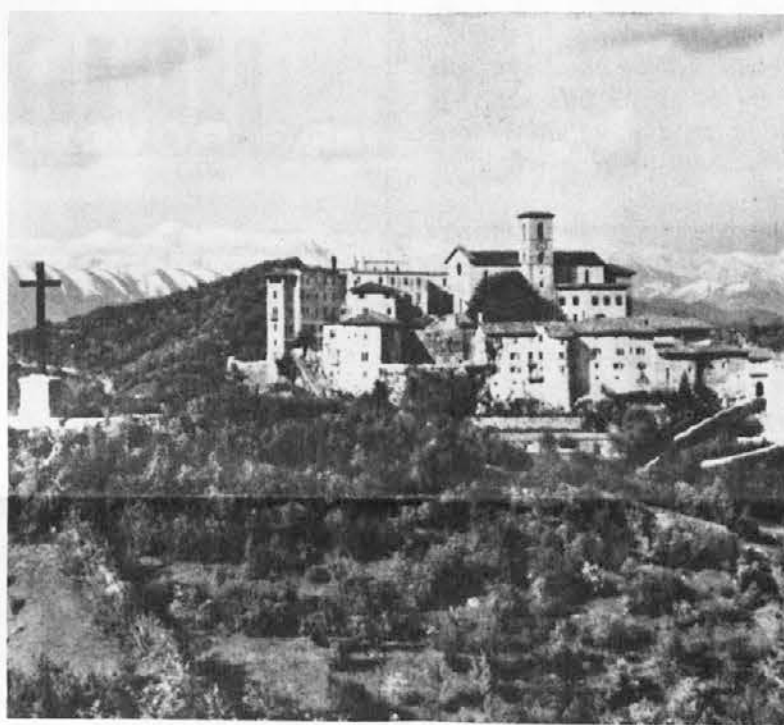
Zgodovinsko mesto Čedad

Vasi, kjer prebivajo Slovenci, segajo skoraj do Čedadu, ki je znamenito zgodovinsko mesto z več kot 10.000 prebivalci in je zato važno trgovsko središče. Beneški Slovenci prinašajo na trg svoje pridelke in slovenska govornica se čuje po ozkih, starih čedadskih ulicah, pa tudi po vseh trgovinah in gostilnah, kajti Slovenci radi govore svoj materini jezik in se ne poslužujejo furlanščine ali italijanščine. Tako so primorani tudi čedadski trgovci, posebno odkar prihajajo v Čedad na trg tudi ljudje in Tolminskega, da vsaj za silo lomijo slovensko besedo.

Čedadu pravijo beneški Slovenci tudi Staro mesto, ki je znamenito zlasti po svojih starinskih poslopjih. Posebno naj se omeni glavna cerkev s patrijarhovo palačo, majhna stara langobardska cerkev, tako imenovani «zlodejev most» čez Nadižo ter mestni muzej, ki hrani polno rimskih in langobardskih izkopanin in drugih starin.

V Čedadu se je rodil leta 725 znameniti zgodovinar Pavel Dijakon, od katerega imamo prva poročila o furlanskih vojvodah ter njihovem gospodstvu. Ta zgodovinar nam je tudi opisal prve Slovence, ki so se naselili v beneški ravnini in nam poročila o bojih Slovencev, ki so jih imeli z Langobardi. Njemu v čast nosi v Čedadu največji trg njegovo ime.

To staro mesto hrani mnogo zgodovinskih važnih rokopisov in slik. Za Slovence je posebno znamenita knjiga «Evangelje sv. Marka», katero je navedeni evangelist baje sam spisal in jo izročil sv. Mohoru. Knjiga nam je ohranila najstarejše oblike slovenskih osebnih imen. Predno je prišla knjiga v Čedad, se je hranila pri St. Ivanu blizu Devina, kjer je bila nekdanja znamenita božja pot. Premožnejši romarji so dali svoja imena vpisati na rob evangelija in tako čitamo na tej knjigi najpristnejša slovenska imena: Beda, Nepokor, Stregomil, Drašček, Milena, Hotimir, Kocelj, Zelislava, Trudopolk, Slovenka, Sebidrag, Svntopolk, Pribislava, Trpimir, Držimir, Radoslav, Braslav, Olomir, Mirigoj in druge. Ko so se patriarhi preselili iz Ogleja v Čedad, so veči-

STARA GORA pri Čedadu s slovečo romarsko cerkvijo Matere božje

del rokopisa vzeli s seboj, kjer je še dobro ohranjen.

Stolnica je zidana v starem slogu in so njeni stebri iz najbejše marmorja. Krasijo jo prelepe slike beneških mojstrov.

Mala cerkva iz langobardskih časov leži nad strmim Nadižinim bregom in je bila nekdanj svetišče rimske boginje Venere. Se sedaj je v cerkvi ohranjeno marmorno ognjišče za sveti ogenj. Vrata in stebri so polni zaviti in prepletenih okraskov, stene cerkvice same so nakopičene sedaj dobro restavriranih slikariz iz 10. in 12. stoletja. Prav pod svetiščem se vzdiguje čez Nadižo «zlodejev most», katerega so dali sezidati Benečani v šestnajstem stoletju. Srednji steber sloni na skali sredi reke.

Čedad ima vse vrste in stopnje sol in je povezan z avtobusom z vsemi vasi Nadiške doline, v Videm pa vozi tudi vlak. Nekdanj je vodila iz Čedadu železnica ob Nadiži tja do Kobarida in so jo ukinili, ko so pričeli voziti avtobusi.

V bližini Čedadu poteka

jezikovna meja med Furlani in Slovenci. Nekateri vasi so tako mešane, da je nekaj hiš slovenskih, nekaj pa furlanskih. Tako se tu mešata dve narodnosti, odkar so prišli Slovenci v te kraje. Vendar je ohranila vsaka ne le svoj jezik, svoj značaj in svoje šege, temveč tudi svoj tip, tako da lahko že po obrazu ločiš Slovenca od Furlana.

Znamenita je tudi Stara gora pri Čedadu, odkoder je krasen in obsežen razgled po vsej furlanski ravnini tja do morja. Na gori je slavna cerkev Matere božje, kamor romajo ljudje iz Furlanije, Goriškega, Trsta in sosednje Slovenije. Okoli cerkve je več hiš, ki so obzidane s starim zidom, da je vse podobno nekaki trdnjavi.

Ker hrani Čedad velik del slovenske zgodovine, ga obiskuje, posebno zadnje čase, vedno več zgodovinarjev in profesorjev iz Ljubljane, Maribora, Kranja in drugih krajev Slovenije, obenem pa obiščejo tudi Beneško Slovenijo, ki je tudi zanimiva in lepa.

Za naše delo

NA POLJU bomo preorali prazne njive, ki so namenjene za spomladansko setev to še predno zemlja zmrzne v zgornji plasti. Čim bolj se zemlja obrača, več nam vrača, pravi stari slovenski pregovor. Nobeno obračanje zemlje toliko ne koristi kakor prav jesensko ali predzimsko. Mraz zorano zemljo pretrese, zdrobi in zrahlja kepe. Kdor zorje svoje njive že v jeseni ali pred zimo, spomladi obdeluje dosti laže kakor tisti, ki pušča njive čez zimo nezorane. S polja pobermimo pravočasno zadnjo zelenjavo, da nam ne zmrzne.

NA TRAVNIKIH nadaljujemo z iztrebljanjem mahu. S kamenitih in zaraščenih travnikov in pašnikov pobiramo kamenje in odstranjujemo nepotrebno grmovje. Kjer opazimo na travnikih dosti gladeža, ga zateremo s tem, da stopimo nanj, ga potlačimo in malo posujemo s kalijevo soljo. Danes je krma precej draga, zato moramo skrbeti, da jo pridelamo toliko, kolikor jo potrebujemo. Živinoreja je pri nas bistveni del gospodarstva, toda kdor nima dovolj krme, bo imel od živine reje le malo dobička.

V VINOGRADU je tale mesec glavno opravilo okopavanje in gnojenje

trt. Kot gnojilo uporabljamo hlevski gnoj, kateremu dodamo nekoliko superfosfata. Ze sedaj kopajmo tudi za nove nasade, da bomo spomladi trte kar zasipali. Količe moramo na sistem koncu, kjer bodo zataknjeni v zemljo, namazati s karbolinejem ali s katanom.

V KLETI vino prvič pretakamo. Skrbimo, da bo tam primerno toplo. Paziti moramo na barvo vina in napake takoj odpraviti. Kdor si ne zna pomagati, naj vpraša za nasvet strokovnjaka. Ni dobro za vino, če imamo v kleti kislo zelje ali repo ali kaj podobnega.

V SADOVNJAKU škropimo in mažimo drevesa, da zatremo razne škodljivce. Ne pozabimo na gnoj, ki ga drevje lahko potrebuje. Z debel strgajmo mah in lišaj ter odstranjujemo goste vrhove.

V HLEVU pazimo na primerno toploto, ki mora znašati povprečno 15 stopinj Celzija. Pod 11 stopinjami je pre nizka, nad 18 pa previsoka. Prašičem dajmo popoln mir, da se hitreje spijajo. Krmimo jih redno, ob določeni uri, z raznovrstno hrano. S snago preprečujemo, da ne bi živina dobila slinavke in parkljevke, ki nastopata ta mesec radi.

Commerce

Zastopstvo izozemskih tvrdk,
Ljubljana, Titova c. 81

Cestita vsem poslovnim partnerjem in prijateljem za praznik republike 29. November

MARIBOR

Špedtrans Maribor

JUGOSLAVIJA

mednarodni in tuzemski transporti
Maribor, Meljska cesta 16

telefoni: direktor	25-482
vodja komerc.-prometne službe	32-555
mednarodni transporti	32-655
tuzemski transporti	32-955

Vršimo mednarodne in tuzemske transporte hitro - solidno - poceni!

Se priporočamo!

ŠPEDTRANS - MARIBOR

Cestno podjetje v Kopru

KOPER

«Cestno podjetje v Kopru želi vsem uporabnikom cest srečno in udobno vožnjo»

LJUBLJANA, Kurilniška 10

Specializirano trgovsko podjetje z gradbenim materialom

Kupuje in prodaja vse vrste gradbenega materiala - Cenjenim kupcem se priporoča

Gaby's Flynn
cosmetic

LEK LJUBLJANA

za naše mlade bralce

Modrinjci gredo po drva

(Kavkavški motiv - po svoje povedal France Bevk)

Njega dni — od tega je že dolgo — je daleč za deveto goro stala vas Modrinje. Tako se je imenovala. Menda ne zato, ker so v nji živeli sami modrijani, prej narobe. To boste spoznali. Morda vas toji še danes, tega ne vem. In v tej vasi se je svoj čas zgodilo, kar vam bom pripovedoval.

Modrinjci so imeli gozd precej daleč od vasi. V nobeni hiši pa niti krepelca, da bi z njim psa napodili čez prag. Bližala pa se je zima.

Da bi ne zmrzovali še o božiču, so sklenili, da pojdejo po drva. Sli pa so vsi skupaj, ker so se bali volkov ter bi jih bilo posamič strah. Spredaj je hodil župan, a za njim drugi možje v dolgi vrsti. In vsak je nosil sekuro čez ramo. Pot je bila dolga, postalo jim je dolgčas, zato so se začeli pričati, čigava sekira je najostrejša. Župan je trdil, da njegova sekira najbolj reže, pač zato, ker je župan. Drugače ne more biti. Drugi je vpil, da ima njegova najtanjšo ostrino, ker je najbogatejši kmet v vasi. Tretji je iz tega ali onega vzroka hvalil svojo sekuro. Drli so se drug na drugega in nihče ni hotel popustiti.

Spoprijeli bi se bili, če bi ne bili srečali nekega cigana. Ta je jezdil na ukradeni kobili, za njim je poskakovalo žrebe. Od sedla pa mu je visela velika bisaga. Modrinjci so ga ustavili in poprosili, naj razsodi v njihovem sporu. Pove naj jim po resnici, katera sekira je najostrejša. Cigan je vzel prvo sekuro, preizkusil s palcem njeno ostrino in jo vtaknil v bisago. Z drugo sekuro je storil isto. In s tretjo in s četrto — do zadnje. Modrinjci so debelo gledali in čakali, kaj poreče. Cigan pa je molčal. Ko je imel vse sekire v bisagi, je spodbodel konja in brž oddirjal. Modrinjci so se šele takrat zavedeli, da jih je cigan prevaril. Razsrdili so se in tekli za njim, da bi ga ujeli. Toda ciganov konj je bil hitrejši kot njihove noge. Komaj se jim je posrečilo, da so ujeli vsaj žrebe.

«Eh», je dejal župan, ki je bil najmodrejši, «kaj pa smo s tem pridobili? Žrebe bo steklo za svojo materjo, mi se homo pa obrisal pod nosom. Da nam ne uteče, si moramo kaj pametnega izmisliti».

Stali so okoli žrebeta in razmišljali, v gube nabirali čela. In je bil zopet župan, ki je zadel pravo. Žrebetu moramo naložiti tako breme, da ne bo moglo uteči, je dejal. Modrinjci pa so mu v en glas pritrdili. To je beseda!

A kaj naj naložijo žrebetu? Vse, kar so imeli s seboj, so bile njihove obleke. Slekli so se in vse, kar so imeli na sebi, zmetali na hrbet žrebeta. Da niso bili čisto nagi, so si obdržali samo hlače. Le župan si je obdržal tudi kučmo.

Toda komaj so žrebe izpustili, je na vso moč zdrijalo za ciganom. Modrinjci pa za njim, a ga to pot niso mogli ujeti. Ostali so z dolgimi nosovi sredi ceste.

Bili so brez žrebeta, brez sekir in brez oblek, v samih hlačah. Župan je bil še na najboljšem, ker je imel tudi kučmo. To so Modrinjci šele tedaj opazili in šli nadenj. V pili so: «Preklemani župan, ti si kriv, da nam je žrebe uteklo. Če bi mu bil tudi ti vrgel svojo kučmo na hrbet, bi se ne bilo moglo premakniti». In v svoji jezi so mu jih naložili, kar jih je mogel nesiti. Tako hudo pa tudi ni bilo. Župan je bil navaden še hujših stvari od svojih občanov.

Ko se jim je jeza ohladila, so znova razmišljali. Ali naj se vrnejo domov brez sekir, brez oblek in brez drv? To bi bilo le prehudo. Vsaj drva morajo prinesiti. Saj pojde tudi brez sekir. Na griču pred njimi je stalo

mlado drevo. Sklenili so, da ga bodo izruvali. Župan se je z obema rokama oklenil debla, drugi župana, tretji drugega in tako naprej po vrsti.

Vlekli so in vlekli, da bi izruvali drevo, se napenjali, kar so imeli moči.

Tedaj je pribrenčal komar, sedel županu na vrat in ga pičil. Župan je spustil drevo in se čofnil, da bi ubil komarja.

Modrinjci, ki so vlekli, so se prevrtili na tla, se strkljali po bregu in z županom vred štrbunknili v globok prepad.

Kako so potem Modrinjci prišli iz prepada, ne vem. Morda je kako res pametno uganil njihov modri župan.

Če bi se ne bili rešili, bi se ta zgodba ne bila razvedla. Sam se je nisem izmislil.

ŽIVALI SE PRIPRAVLJAJO NA ZIMO

Hladno je postalo, hladno!

Jesen se poslavlja. Kri nam zastaja, telesni gibi postajajo počasnejši, čutimo neko utrujenost.

Zabe skačejo z brega v mlako, se potopijo do dna in se zarijejo čim globlje v blato. Kače in kuščarji se skrijejo pod korenine dreves, zarijejo se v toplo mahovino.

Ribe se v jatah zbirajo v globokih podvodnih jamah. Metulji, muhe, komarji, hrošči so se skrili pod skorje dreves in v zidne razpoke.

Mravlje so zaprle vsa vrata svojega visokega «gradu» — mravljišča. Preselile so se v njegove najgloblje prostore. Tam so se strpale v gomile, ena preko druge in otrpnile.

Glad nastaja, glad!

Mraz ni tako strašen za živali, ki imajo toplo kri — zveri in ptice — kot glad. Samo da bo zadosti hrane; ko se naješ, ti je, kot da si v sebi zakuril malo peč. A z mrazom prihaja glad!

Skrili so se netopirji, muhe, komarji. Netopirji se skrivajo po skalah, razpokah sten, po zvonikih. Tam se obesijo z glavo navzdol. Ogrnejo se s svojimi krili kot s plaščem in spijo.

Poskrili so se kuščarji, kače, polži, žabe itd. Jež se je splazil v svoje gnezdo, ki si ga je napravil iz trave pod koreninami drevesa. Jazbec redkeje lazi iz jazbine.

Mraz še ni hud, a vendar ne dopušča, da bi kdo zijala prodajal.

V gozdu se vsakdo pripravljva na svoj način za zimo.

Ptice selivke so odletele. Kdor je ostal, hiti, da si napolni shrambo.

Poljske kratkorepe voluharice so pospravile zadnje žito s polj. Mnoge izmed njih so izkopale svoje rove prav pod kupi snopov in so kradle zrnje vsako noč. Proti njihovemu stanovanju vodi pet do šest rogov. Pod zem-

ljo imajo spalnico in nekaj žitnic. V nekaterih rovih imajo že spravljene štiri do pet kilogramov zrnja.

Veverica si je napravila shrambo v svojem okroglem gnezdu na drevesu. Nabrala si je lešnikov in storžev. Poleg tega je še nanosila gob in jih nabodla na polomljene borove vejice. Tam jih suši za zimo.

Mnoge živali si niti ne delajo kakšne posebne zaloge. V jeseni se dobro nahranijo, da postanejo zelo debele ter zelo mastne in — kdo jim kaj more! Mast je njihova zaloga hrane in leži v debelem sloju pod kožo. Ko je žival lačna, začne mast prodirati v kri. Kri raznese hrano po vsem telesu. Tako je z medvedom, jazbecem, netopirji in z drugimi živalmi, ki preko zime spijo. Zelodec napolni jeseni, kolikor morejo, in hãjdi spat! Mast jih greje in ne prepušča mraza.

Zima prihaja; živali so že pripravljene nanjo.

Lisica in petelin

Lisica je zgrabila petelina. Tiščala ga je v zobeh in tekla, da z njim nakrmi mladiče.

Vaška deklica je ugledala lisico in vzkliknila:

«Lisica nese petelina! Lisica nese petelina!».

Tedaj je petelin rekel lisici: «Kako moreš, lisička, to mirno trpeti? Morala bi reči: Kaj te briga, če lisica nese petelina?».

Lisica je tudi sama bila nejevoljna. Okrenila se je in bevsnila za deklico:

«Kaj te briga, če lisica nese petelina!».

Petelin ni več dolgo zeval. Skočil je iz lisičje pasti, sfrčal na drevo in od veselja zapel.

Teliček

Teliček se je komaj rodil, že je hotel iz hleva v svet. Oči je imel še zamegljene, en uhelj mu je še ohlapno visel navzdol ko mehka cunjica, gobček mu je bil še ves smrkav in nožice so ga komaj nosile, ob vsakem koraku so se tresle ko šiba na vodi. A teliček je vseeno hotel iz hleva v svet.

In je šel. Ovohal je hlevska vrata in stopil na dvorišče. Korak za korakom je prehodil dvorišče in našel izhod na cesto. Tam pa se je spotaknil in padel.

Leži na tleh, molli vse štiri od sebe in joka: muu, muu... A nihče ga ne sliši. Krava v

hlevu je bila zadremala, pastir je strigel ovce, a ljudje so vsi na njivi.

Teliček gleda z enim očesom, pogleda z drugim — a žive duše ni od nikoder, da bi mu pomagala na noge. Vstraši se samote in poizkuša sam vstati. Najprej potegne levo nogo k sebi, nato še desno. Upre se na kolena in — hop — že stoji na nogah. Stoji in ne pade. Previdno se okrene in gre proti domu. Stopa skozi vhod, prehodi dvorišče, pride do hleva in stopi vanj. Tam ga čaka mama krava s polnim vedrom mleka. Mleko je toplo, sladko in gosto.

Uganke

Tik, tik, tek, tik, tik, tek — vez nevidna veže svet, vez nevidna misli zveže bratca Tončka, sestre Neže.

Ej, poznajo jih trgovci — iz žepa v žep se selijo: če se ne vselijo — je hudo, če se priselijo — je lepo, obleko in kruh nam prineso nepridipravi ti, okrogli...

Na steni moj obraz, pred njim sem jaz, udarim po njem — v črepinjah se stokrat zazrem.

HRIBČEV GREGEC

PO POVESTI VENCESLAVA WINKLERJA

49. Počasi se pomika četa ujetnikov mimo tabora. Cerknjani na obzidju tulijo, mečejo kamenje. Turki pa zopet poženo konje proti Planini. Ob strani opazijo na levi Loško. Menihi se dobro branijo. Toda samotne kočice pod gozdovi gore kot kresovi. V zraku brni od zvonov in zagtejenih krikov.

Samo oskrbnik stopa enakomerno. Dokler gredo proti Krasu, je brez skrbi. On je tudi edini med ujetniki, ki je videl vojno čisto od blizu. Njega vse skupaj mnogo ne gane, le zdaj pa zdaj je naštel imena svojih otrok in žene. Prežeče mu švigajo oči na vse strani. Da, prišla bo priložnost!

Ko so prišli na vrh hriba, so videli, kako se podijo Turki že proti Planini.

50. Nekje se bodo že ustavili, si misli Andraž. Gregec mu prikima. Komaj se že vlečejo. Toda poti še ni konec. Najprej pot navzdol, nato se znajde med množico Turkov, v novem svetu, znova v taboru. Znova blizu ognjev in rezkih klicev.

Laze in Jakovica gorita. Ob taboru okrog cerkve se gnetejo Turki. Divji krik se ori po polju, ječanje, molitve, veter, jok - vse skupaj kot tožča zimska pesem.

Ranjeni Turki si iščejo zavetja. Visoke smreke iz gosčave vabijo v svoj mrak. V redkejšem gozdu se ustavijo, ujetniki popadajo na mokra tla v sneg in vodo. Ranjeni Turki pomilovalno cpazujejo ujetnike, si ogledujejo ranjence, obvezujejo roke in poslušajo krike s hriba.

51. Ranjene Turke vleče boj okrog tabora. Teško je junaku, če mora od daleč opazovati boj. Pa se dvigne prvi, odveže ujetnike od konja in odjezdi proti cerkvi. Ostali gledajo za njim. Vroča kri dvigne še drugega, tretjega, dokler ne odidejo skoro vsi. Morda bo priložnost za plen. Ujetniki tako ne morejo uti. Gledajo, kako se Turki oddaljujejo in so srečni, da lahko počivajo.

Trije, štirje Turki se ne umaknejo. Napravijo ogenj, počepnejo okoli njega in si grejejo roke. Tedaj pride od cerkve ranjen Turek. Zavezoval si je rano in za trenutek počepnil k tovarišem. Potem se je naslonil na konja in pogled mu je splaval po ujetnikih.

Nenadoma plane Gregec pokonci: «Romar Celan!».

52. Turek je slišal klic, se začuden ozrl po fantu in nato ostro ukazal: «Sedi!» Gregca je minila osuplost, sedaj se je v njem budila jeza. Tak romar! Ali ni prav on kriv, da so prišli Turki? Saj je bil za oglednika.

Turek pa je še dolgo stal med ujetniki. Videlo se je, da nekaj išče. Dvakrat se je že odločil, da pojde. Napravil je nekaj korakov in se zopet vrnil do Gregca. Pripeljal je konja bliže, nekaj popravil z zdravo roko pri sedlu in gledajoč proti cerkvi, zagodel: «Ali so te ujeli?» Toda Gregec ni hotel odgovoriti. Turek ga je opazoval izpod čela, nato zopet vprašal: «A kje je majka?» — «Doma», je odgovoril Gregec. «In brat?» — «Tudi doma».

«Ti pa pojdeš z nami!» se je zasmel Turek čudno veselo.